

Міністерство освіти і науки України
Херсонський державний університет
Загальноуніверситетська кафедра світової літератури та культури
імені проф. О. Мішукова

“ЗАТВЕРДЖУЮ”
Завідувач кафедри
Ніна ЛЬІНСЬКА
“10” лютого 2020 року

**РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ОК 19 ІСТОРІЯ ЗАРУБІЖНОЇ ЛІТЕРАТУРИ (XVII – XVIII СТ.)**

Спеціальність:
014 Середня освіта (українська мова і література)

Факультет української філології та журналістики

2019 – 2020 навчальний рік

Робоча програма з історії зарубіжної літератури (XVII – XVIII ст.) для студентів спеціальності:

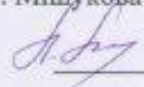
014. Середня освіта (українська мова і література)

Розробник: Висоцький Андрій Анатолійович – доцент загальноуніверситетської кафедри світової літератури та культури імені проф. О. Мішукова

Робочу програму схвалено на засіданні загальноуніверситетської кафедри світової літератури та культури імені проф. О. Мішукова

Протокол № 5 від “10” лютого 2020 року

Завідувач кафедри

 (Ніна ІЛЬІНСЬКА)

© _____, 20__ рік

© _____, 20__ рік

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, ступінь вищої освіти	Характеристика навчальної дисципліни
		форма навчання
Кількість кредитів – 2	Галузь знань 01. Освіта/Педагогіка	денна нормативна
	Спеціальність 014. Середня освіта (українська мова і література)	
Модулів - 2		Рік підготовки:
Змістових модулів – 2		2-й
Загальна кількість годин – 60		Семестр:
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 1.9. самостійної роботи студента – 2.8.	Ступінь вищої освіти: бакалавр	4-й
		Лекції:
		18 год.
		Семінарські:
		14 год.
		Самостійна робота:
28 год.		
		Вид контролю:
		залік

Примітка.

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної роботи становить: 53, 3 %/ 46, 7 %.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета курсу: сформувати у студентів систему знань про літературу Західної Європи XVII - XVIII ст., про її своєрідність, умови формування та розвитку; забезпечити розуміння місця цієї літератури в світовому культурному процесі, значення її на сучасному етапі розвитку суспільства; підготувати студентів до одного з аспектів їх майбутньої професійної діяльності (викладання в школі світової літератури).

Завдання курсу:

Методичні: навчати студентів умінню розкривати зміст нових явищ у європейських літературах XVII - XVIII ст., їхню зумовленість змінами в житті суспільства й закономірностями розвитку світового літературного процесу; вдосконалювати навички наукового аналізу художніх творів; продовжувати формувати у студентів навички самостійної роботи, зокрема, уміння користуватися підручниками, посібниками, монографіями, словниками тощо.

Пізнавальні: поглиблювати літературознавчу освіту студентів-словесників, систематизувати відомості з історії та теорії літератури; дати студентам наукове знання фактів і явищ світового письменства; виробити у студентів уміння, керуючись принципом історизму, сприймати життєві факти й події, зображені в літературному творі, давати їм правильну, обґрунтовану оцінку з позицій загальнолюдських морально-етичних цінностей; ознайомити майбутніх фахівців із досягненнями сучасного літературознавства у вивченні напрямів, стилів, жанрових модифікацій та ін.; дати уявлення про специфіку світової літератури XVII - XVIII ст., історико-культурний контекст її виникнення, загальні закономірності та етапи розвитку; сприяти усвідомленню студентами своєрідності ренесансного, барокового, класицистичного й просвітительського світовідчуття, жанрового розвитку барокової, класицистичної літератур, літератури доби Просвітництва як особливих художніх систем; навчити майбутніх фахівців визначати коло конфліктів і художніх персонажів, що складають арсенал «вічних»/«традиційних» тем і образів.

Практичні: вдосконалювати у студентів навички самостійної навчальної та науково-дослідницької роботи; розвивати й надалі навички літературознавчого аналізу на різних рівнях (проблемно-тематичному, структурно-композиційному та ін.); виробляти у студентів уміння досліджувати способи і прийоми типізації та індивідуалізації характерів, своєрідність композиції та сюжету, мову художніх творів і особливості віршування, аналізувати драматичні, поетичні та прозові тексти, порівнювати їх із творами різних жанрів; навчати студентів послуговуватися відповідними термінами; формувати у студентів навички підготовки доповідей, публічних виступів, уміння брати участь у творчих дискусіях, вдосконалювати навички самостійної навчальної і науково-дослідної роботи; готувати студентів до практичної роботи в загальноосвітній школі; дати уявлення про переклади рідною мовою творів XVII - XVIII ст.

Загальні компетентності (ЗК)

Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел.

Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями.

Фахові компетентності (ФК)

Здатність орієнтуватися в українському літературному процесі на тлі світового (від давнини до сучасності), уміння використовувати здобутки українського письменства для формування національної свідомості, культурного кругогляду учнів, їхньої моралі, ціннісних орієнтацій у сучасному суспільстві.

Здатність критично осмислювати нові художні тенденції, використовувати фахові знання з літератури, уміння й навички в галузі порівняльного літературознавства для аналізу літературного процесу.

Програмні результати навчання (ПРН)

Знає провідні тенденції розвитку літературного процесу в Україні, специфіку його перебігу в культурному контексті, зміст естетичних теорій, методів, напрямів, течій, стилів, жанрів; твори української класики й сучасності у взаємозв'язках зі світовою літературою й культурою.

Розрізняє епохи (періоди), напрями, течії, жанри, стилі української літератури за їх сутнісними характеристиками й на тлі світового письменства. Використовує гуманістичний потенціал української літератури для формування духовного світу юного покоління громадян України.

Навчається впродовж життя і вдосконалює з високим рівнем автономності набути під час навчання кваліфікацію.

3. Програма навчальної дисципліни ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVII СТ.

Вступ. XVII ст. як самостійна культурна доба. Мета й завдання курсу. Література XVII - XVIII ст. - важливий етап у культурному й літературному розвитку Європи. Періодизація курсу історії зарубіжної літератури XVII - XVIII ст. Зміна ренесансних світоглядних цінностей новим світовідчуттям. Нові форми гуманізму, його спрямованість і сфери застосування в XVII ст.

Бароко - напрям і стиль у літературі та мистецтві європейських країн кінця XVI - початку XVIII ст. Література Іспанії XVII ст. Основні напрямки (художньо-естетичні системи) в розвитку європейської літератури XVII ст. як результат осмислення підсумків ідейної та художньої еволюції Ренесансу. Складність і внутрішня суперечність бароко. Риси ренесансної та барокової культури. Естетичні принципи бароко. Ідейно-тематичний склад літератури бароко. «Фрагментарність» форми, інтелектуалізм, витонченість мови письменників бароко. Представники бароко в європейській культурі. Суспільно-політична й культурна ситуація в Іспанії кінця XVI - першої половини XVII ст. Переосмислення основних принципів ренесансного світобачення в іспанському мистецтві XVII ст. Дві стильові тенденції в іспанському бароко – культизм/культеранізм/гонгоризм і концептизм. Естетичні принципи культизму й концептизму. Поезія Луїса де Гонгори.

Драматургія П. Кальдерона. Особливості драматургічної манери Кальдерона. «Життя - це сон» Кальдерона як утілення релігійно-філософських та художньо-естетичних засад бароко.

Жанр трагедії у літературі французького класицизму. Витоки естетичної теорії класицизму. Класицизм і раціоналістична філософія. Суспільно-політична й культурна ситуація у Франції XVII ст. Трактат Н. Буало «Мистецтво поетичне». Основні періоди в історії французького класицизму. Трагедії П. Корнеля “Сід”, “Горацій”, “Цінна”, “Поліевкт-мученик”. Творчість Ж. Расіна. Трагедії “Андромаха”, “Британік”, “Федра”, “Іфігенія в Авліді”. Синтез політичних і морально-психологічної проблематики в трагедіях Расіна. Драматичні конфлікти театру Расіна. Відмінність героїв Корнеля від героїв Расіна.

Творчість Мольєра. Філософсько-естетичні засади творчості Мольєра. Творча інтерпретація традицій попередніх епох (драматургів античності, середньовіччя, ренесансної доби) у Мольєра. Творчість Мольєра й закони класицизму. “Міщанин-шляхтич”. Сутність комічного в п’єсі.

ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVIII СТ.

Просвітництво - інтелектуальний рух у Західній Європі XVIII ст. Просвітництво як епоха в історії світової культури XVIII ст. Система цінностей доби, основні ідеї (розум, щастя, терпимість, свобода, рівність,

братерство тощо). Етапи розвитку просвітницького руху. Основні положення просвітницької естетики. Проблемно-тематичний зміст, жанрово-стильова своєрідність літератури Просвітництва.

Англійський роман XVIII ст. Загальна характеристика суспільно-політичної ситуації в Англії XVIII ст. Роман Даніеля Дефо “Життя й дивовижні пригоди Робінзона Крузо...”. Робінзон як образ людини епохи Просвітництва. Жанрова й стильова своєрідність роману Дефо “Молль Флендерс...”. Тема протистояння сильної, вольової особистості й ворожого середовища в інших романах письменника (“Щаслива куртизанка, або Роксана”, “Історія полковника Джека” тощо). Творчість Д. Свіфта, С. Річардсона, Г. Філдінга, Л. Стерна.

Французька література XVIII ст. Основний зміст суспільно-політичного й культурного життя Франції XVIII ст. Етапи французького Просвітництва. Монтеск’є й Вольтер як натхненники просвітительського руху на першому етапі його розвитку. Специфічні особливості розвитку французької літератури доби Просвітництва. Жан-Жак Руссо як основоположник французького сентименталізму. Особливості суспільно-політичних та філософських позицій Вольтера. Англія в житті й творчості Вольтера. Трагедії “Брут”, “Заїра”, “Магомет”. Вольтер як епічний поет. Філософські повісті Вольтера (“Задіг”, “Мікромегас”, “Кандід”, “Простак” та ін.). Мова філософських повістей. Вольтер як науковець. Інтерес Вольтера до російської та української історії.

«Фауст» Й.-В. Гете як підсумок просвітницької думки XVIII ст. та провісник проблематики XIX ст. Суспільно-політична ситуація в Німеччині XVIII ст. “Буря й натиск”. Впливи на діячів “бурі й натиску” з боку англійської та французької літератури XVIII ст. Штюрмери й класицизм. “Страждання юного Вертера” Гете й німецький сентименталізм. Програма “веймарського класицизму”. Рух “бурі й натиску” й творчість Шіллера. Творча історія “Фауста” Гете. Джерела сюжетної канви й сюжетно-композиційні особливості твору. Шлях шукань Фауста. Мефістофель і діалектика пізнання. Фауст і Маргарита. Фауст і Мефістофель у філософській символіці твору. Проблема жанрової своєрідності “Фауста”.

4. Структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	лаб	інд	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Змістовий модуль 1. Історія світової літератури XVII ст.												
Тема 1. Вступ. XVII ст. як самостійна культурна доба.	5	2				3						
Тема 2. Бароко - напрям і стиль у літературі та мистецтві європейських країн кінця XVI - початку XVIII ст. Література Іспанії XVII ст.	8	2	2			4						
Тема 3. Драматургія П. Кальдерона.	11	2	2			7						
Тема 4. Жанр трагедії у літературі французького класицизму.	4	2	2									
Тема 5. Творчість Мольєра.	4	2	2									
Разом за змістовим модулем 1	32	10	8			14						
Змістовий модуль 2. Історія світової літератури XVIII ст.												
Тема 6. Просвітництво - інтелектуальний рух у Західній Європі XVIII ст.	2	2										
Тема 7. Англійський роман XVIII ст.	4	2	2									
Тема 8. Французька література XVIII ст.	4	2	2									
Тема 9. «Фауст» Й.-В. Гете як підсумок просвітницької думки XVIII ст. та провісник проблематики XIX ст.	18	2	2			14						
Разом за змістовим модулем 2	28	8	6			14						
Усього годин	60	18	14			28						

5. Змістові модулі навчальної дисципліни

Змістовий модуль № 1.

«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVII СТ.»

Лекційний модуль

Лекція № 1. Вступ. XVII ст. як самостійна культурна доба (2 год.).

Лекція № 2. Бароко - напрям і стиль у літературі та мистецтві європейських країн кінця XVI - початку XVIII ст. Література Іспанії XVII ст. (2 год.).

Лекція № 3. Драматургія П. Кальдерона (2 год.).

Лекція № 4. Жанр трагедії у літературі французького класицизму (2 год.).

Лекція № 5. Творчість Мольєра (2 год.).

Семінарський модуль

Семінарське заняття № 1. Бароко як напрям і стиль у європейській літературі XVII ст. (2 год.).

Семінарське заняття № 2. Драма П. Кальдерона «Життя - це сон» (2 год.).

Семінарське заняття № 3. Класицизм – напрям і стиль у мистецтві Європи. Трагедія французького класицизму(2 год.).

Семінарське заняття № 4. «Міщанин-шляхтич» Ж. Б. Мольєра (2 год.).

Модуль самостійної роботи (14 год.)

Завдання № 1. Вивчити напам'ять одну з поезій Л. де Гонгори (4 год.).

Завдання № 2. Вивчити напам'ять монолог Сехисмундо з драми П. Кальдерона «Життя - це сон» (7 год.).

Завдання № 3. Підготувати тему «Англійська література XVII ст.» (3 год.).

Змістовий модуль № 2.

«ІСТОРІЯ СВІТОВОЇ ЛІТЕРАТУРИ XVIII СТ.»

Лекційний модуль

Лекція № 6. Просвітництво - інтелектуальний рух у Західній Європі XVIII ст. (2 год.).

Лекція № 7. Англійський роман XVIII ст. (2 год.).

Лекція № 8. Французька література XVIII ст. (2 год.).

Лекція № 9. «Фауст» Й.-В. Гете як підсумок просвітницької думки XVIII ст. та провісник проблематики XIX ст. (2 год.).

Семінарський модуль

Семінарське заняття № 5. «Життя й дивовижні пригоди Робінзона Крузо...» Д. Дефо як твір епохи Просвітництва (2 год.).

Семінарське заняття № 6. Філософські повісті Вольтєра (2 год.).

Семінарське заняття № 7. „Фауст” Й.-В. Гете як підсумок розвитку просвітницької думки XVIII ст. та провісник проблематики XIX ст. (2 год.).

Модуль самостійної роботи (14 год.)

Завдання № 4. Вивчити напам'ять уривок з «Фауста» Й.-В. Гете (14 год.).

Підсумкова тека: залік

6. Методи навчання

Комплексне використання різноманітних методів організації і здійснення навчально-пізнавальної діяльності студентів та методів стимулювання і мотивації їх навчання, що сприяють розвитку творчих засад особистості майбутнього фахівця-філолога з урахуванням індивідуальних особливостей учасників навчального процесу й спілкування.

З метою формування професійних компетентностей широко впроваджуються інноваційні методи навчання, що забезпечують комплексне оновлення традиційного педагогічного процесу. Це, наприклад, комп'ютерна підтримка навчального процесу, впровадження інтерактивних методів навчання (робота в малих групах, мозковий штурм, ситуативне моделювання, опрацювання дискусійних питань тощо).

7. Методи контролю

Педагогічний контроль здійснюється з дотриманням вимог об'єктивності, індивідуального підходу, систематичності і системності, всебічності та професійної спрямованості контролю.

Використовуються такі методи контролю (усного, письмового), які мають сприяти підвищенню мотивації студентів-майбутніх фахівців до навчально-пізнавальної діяльності. Специфіка фахової підготовки передбачає усний, письмовий, практичний, тестовому контролю.

8. Критерії оцінювання навчальних досягнень студентів

Аудиторна робота (семінарське заняття)

Усна відповідь. Оцінка «5» («відмінно», А, 90 – 100 балів) ставиться, якщо студент повністю розкриває зміст питання, вільно володіє матеріалом, застосовує теоретико-літературні знання та свідомо вживає літературознавчі терміни, проявляє навички аналізу, показує знання художнього тексту, наводить приклади та цитати, використовує творчий підхід у відповідях на питання, що їх ставить викладач.

Оцінка «4» («добре», В, С, 74 – 89 балів) ставиться, якщо студент недостатньо повно розкриває зміст питання, не досить вільно володіє матеріалом, використовує елементи аналізу, показує знання художнього тексту, наводить приклади та цитати, але не завжди може дати логічну і послідовну відповідь на питання викладача.

Оцінка «3» («задовільно», D, E, 60 – 73 бали) ставиться, якщо студент недостатньо повно розкриває зміст питання, не досить вільно володіє матеріалом, нечітко орієнтується в художньому тексті, насилу наводить приклади та цитати, не завжди може дати логічну і послідовну відповідь на питання викладача.

Оцінка «2» («незадовільно», F, FX, 1 – 59 балів) ставиться, якщо студент не дає відповіді на питання, не знає теоретичного матеріалу, не орієнтується в художньому тексті, не може навести приклади та цитати, не відповідає на питання викладача або відмовляється від відповіді.

Самостійна робота

Конспект підготовки до заняття. Конспект самостійно опрацьованого матеріалу. Реферат. Оцінка «5» («відмінно», А, 90 – 100 балів) ставиться, якщо зміст конспекту безпосередньо відповідає плану семінарського (самостійного) заняття, повністю розкриває тему та містить ґрунтовні відповіді на питання плану; при підготовці використовується декілька джерел, присутні посилання на теоретико-літературні джерела, концепції авторитетних дослідників, розкрито зміст нових літературознавчих термінів; проявлено навички аналізу, показано знання художнього тексту, наведено приклади та цитати, використано творчий підхід у відповідях на питання; систематизовано та логічно викладено матеріал.

Оцінка «4» («добре», В, С, 74 – 89 балів) ставиться, якщо зміст конспекту/реферату безпосередньо відповідає плану семінарського (самостійного) заняття, проте неповністю розкриває тему, містить не до кунця ґрунтовні відповіді на питання плану; при підготовці використовується декілька джерел, розкрито зміст нових літературознавчих термінів; використано елементи аналізу, показано знання художнього тексту, наведено приклади та цитати, однак викладення матеріалу недостатньо структуровано та логічно.

Оцінка «3» («задовільно», D, E, 60 – 73 бали) ставиться, якщо зміст конспекту/реферату не відповідає плану семінарського (самостійного) заняття, частково розкриває тему, містить поверхові відповіді на питання плану, відсутні відповіді на деякі питання; при підготовці використовується

лише одне джерело; відсутні визначення нових літературознавчих термінів; відсутні елементи аналізу, не показано знання художнього тексту, немає прикладів та цитат; матеріал викладено нелогічно та непослідовно.

Оцінка «2» («незадовільно», F, FX, 1 – 59 балів) ставиться за умови відсутності конспекту або якщо зміст конспекту не відповідає плану семінарського (самостійного) заняття, не розкриває тему, містить поверхові відповіді на питання плану або не містить їх; при підготовці використовується лише одне джерело; відсутні визначення нових літературознавчих термінів; не показано знання художнього тексту, немає прикладів та цитат; матеріал викладено нелогічно та непослідовно.

Модульний контроль

Письмова контрольна робота. Оцінка «5» («відмінно», A, 90 – 100 балів) ставиться, якщо студент дає чітку відповідь на питання, вільно володіє матеріалом, застосовує теоретико-літературні знання та свідомо вживає літературознавчі терміни, добре орієнтується в художньому тексті і дає відповідь на всі питання.

Оцінка «4» («добре», B, C, 74 – 89 балів) ставиться, якщо студент дає чітку відповідь на питання, вільно володіє матеріалом, застосовує теоретико-літературні знання та свідомо вживає літературознавчі терміни, добре орієнтується в художньому тексті і дає відповідь на 75 - 90 % питань.

Оцінка «3» («задовільно», D, E, 60 – 73 бали) ставиться, якщо студент дає не чітку відповідь на питання, не вільно володіє матеріалом, частково застосовує теоретико-літературні знання, не дуже добре орієнтується в художньому тексті і дає відповідь на 50 - 75 % питань.

Оцінка «2» («незадовільно», F, FX, 1 – 59 балів) ставиться, якщо студент не дає чітку відповідь на питання, погано володіє матеріалом, не застосовує теоретико-літературні знання, не орієнтується в художньому тексті і дає відповідь менш, ніж на 50 % питань.

Залік. Оцінка «зараховано, E, D, C, B, A, 60 – 100 балів» ставиться, якщо студент прочитав зазначені в списку твори, засвоїв лекційний матеріал, опрацював матеріал семінарських занять та теми, винесені на самостійне опрацювання; вміє оперувати літературознавчими термінами та поняттями, аналізувати явища світового літературного процесу та здійснювати літературознавчий аналіз художніх текстів, що передбачені програмою. Оцінка «не зараховано, F, FX, 1 – 59, балів» ставиться, якщо студент не прочитав або прочитав близько 25 % художніх творів, засвоїв менш, ніж 25 % лекційного матеріалу, опрацював менш, ніж 25 % матеріалу семінарських занять та тем, винесених на самостійне опрацювання; не вміє оперувати літературознавчими термінами та поняттями, аналізувати явища світового літературного процесу та здійснювати літературознавчий аналіз художніх текстів, що передбачені програмою.

Шкала для оцінки письмових тестів.

«Відмінно, 90 - 100 балів, A» – до 5 % помилкових тестів;

«Добре, 82 - 89 балів, B» – до 10 % помилкових тестів;

«Добре, 74 - 81 бал, C» – до 20 % помилкових тестів;

«Задовільно, 64 - 73 бали, D» – до 35 % помилкових тестів;
«Задовільно, 60 - 63 бали, E» – 50 % помилкових тестів;
«Незадовільно, 1 - 59 балів, FX» – більше 50 % помилкових тестів.

9. Рекомендована література

Базова (основна)

1. Басюк Ж. Боротьба добра і зла — рушійна сила розвитку світу (За трагедією Гете «Фауст») // Зарубіжна література. — 2004. — № 46.
2. Борецький М. Класицизм і його різновиди // Всесвітня література в середніх навчальних закладах України. - 1998. - № 12.
3. Кирилюк З. Зарубіжна література. Античність. Середньовіччя. Відродження. Бароко. Класицизм. - Тернопіль, 2002.
4. Наливайко Д. Бароко і драма Кальдерона «Життя - це сон» // Тема: Із літератури бароко. Кальдерон. «Життя - це сон». - 2000. - № 1.
5. Ніколенко О. Бароко. Класицизм. Просвітництво: Література XVII - XVIII ст. - Харків, 2003.
6. Шалагінов Б. Естетика і поетика літератури бароко // Зарубіжна література. — 2003. — № 12.
7. Шалагінов Б. Історія одного бунту. Про підгрунття легенди, покладеної в основу трагедії Гете «Фауст» // Всесвітня література. — 2000. — № 12.
8. Шалагінов Б. «Фауст» Й. В. Гете: Людина між Богом і дияволом // Всесвітня література та культура в навчальних закладах України. - 2000. - № 12.

Допоміжна

1. Жованик Л. Основні проблеми й конфлікти п'єси Мольєра «Міщанин-шляхтич» // Зарубіжна література. — 2004. — № 45.
2. Ковбасенко Ю. Повернення літературної доби, або Іспанська вагоса в скарбниці української культури // Тема: Із літератури бароко. Кальдерон. «Життя - це сон». - 2000. - № 1.
3. Наливайко Д. Бароко і драма Кальдерона „Життя - це сон” // Тема: Із літератури бароко. Кальдерон. „Життя - це сон”. - 2000. - № 1.
4. Шалагінов Б. Аналіз «Фауста» Й. В. Гете з погляду герменевтичного кола // Зарубіжна література в навчальних закладах України. - 2001. - № 1.
5. Шалагінов Б. Сентименталізм у Франції. Руссо // Зарубіжна література. — 2004. — № 6.
6. Шалагінов Б. «Усе – на краще в цьому найкращому зі світів»? (Творчість Вольтєра) // Зарубіжна література. - 2000. – № 15.
7. Шалагінов Б. Шлях Гете: Життя. Філософія. Творчість. - Харків, 2003.

10. Інформаційні ресурси

1. <http://natapa.org/biblio/programs/history-posobije>
2. <http://www.inolit.ru/17-013-00.html>
3. [Михальская Н.П., Аникин Г.В.: История английской литературы //http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/mihalskaya-anikin-angliya/jonathan-swift.htm](http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/mihalskaya-anikin-angliya/jonathan-swift.htm)
4. <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/articles/bagno-don-zhuan>.
5. <http://17v-euro-lit.niv.ru/17v-euro-lit/lukov-franciya/moler-zhan-batist.htm>
6. <http://svr-lit.niv.ru/svr-lit/articles/balashov-tirso.htm>
7. <http://feb-web.ru/feb/ivl/default.asp?feb/ivl/v14/v14.html>
8. <http://feb-web.ru/feb/ivl/v15/v15-1192.htm>